

Ohjeita liittyville kirjastoille

Liittymisprosessi

Osapuolet

Onnistunut liittyminen edellyttää sujuvaa yhteistyötä usean eri vastuutahon välillä. Mukana prosessissa voi olla tapauksesta riippuen hieman eri määrä toimijoita: **kirjasto, Kansalliskirjasto ja järjestelmätoimittaja**.

Valmistautuminen

Yleisten kirjastojen Melindaan liittymisprosessi on monivaiheinen. Melindaan liittymisprosessi on kuvattu vaiheittain sivulla [Liittymismallit](#).

ISBD- ja RDA-konversiot

Melindassa noudatetaan RDA-kuvailusääntöjä, joten liittyvän kirjaston tietokanta on konvertoitava RDA-säännösten mukaiseksi ennen kuin aineistoa voidaan poimia metatietovarantoon.

Konversion tekemiseen voi hyödyntää Kansalliskirjaston tekemää konversio-ohjelmaa (katso Internet-sivu [RDA-konversiot](#)), jota voi täydentää paikalliskannan tarvitsemien erityispiirteiden mukaiseksi.

Aurora-kirjastoissa tehdään ISBD- ja RDA-konversiot samanaikaisesti paikallistietokantaan. Tämän konversion tekeminen ei aiheuta katkoksia tietokannan käyttöön eikä edellytä kirjaston sulkemista. Konversion tarkastamiseen menee muutama viikko.

YSA2YSO -konversio

Jos tietokantaan ei ole vielä tehty YSasta ja Allärsista YSOon -konversiota, myös se on tehtävä ennen aineiston haravointia. Konversiosta saa lisätietoja sivulta [YSasta ja Allärsista YSOon siirtymä](#). Kevyessä liittymismallissa konversiota ei ole pakko tehdä ennen mukaantuloa.

Poimittava aineisto

Kirjastot määrittelevät itse, mitä tietueita ei tuoda Melindaan. Kansalliskirjasto tarvitsee rajauksien tekemistä varten tiedon pois jätettävistä tietueista. Tietueita voidaan rajata pois esimerkiksi MARC 21 -koodin, ID-tunnuksien tai johonkin 59X-kenttään tehdyn määrämuotoisen huomautuksen perusteella.

Melindaan tuotava aineisto

Kaikenlaisia tietueita voidaan tuoda Melindaan: kaikkia aineistotyyppisiä ja osakohdetietueita. Paikallis- ja erikoiskokoelmien tietueet ovat erityisen tervetulleita Melindaan!

Pois jätetään yleensä paikalliskäyttöisten esineiden, kuten sateenvarjojen ja porakoneiden, tietueet, katso myös [Melindaan kuvailtava aineisto](#).

Tietokannan siivous

Mitä siivota?

Omaan tietokannan siivoaminen on liittymisprosessin työläin vaihe. Virheitä voidaan metsästää useilla eri tavoilla:

- Tutkimalla systemaattisesti oman tietokannan virheitä
  - PIKI-kirjastoissa siivoustyötä pohjustettiin teettämällä siivoustarpeita kartoittanut raportti tietokannasta ([Pik i-tietokannan siivousmenetelmät](#)).
- Aurora-kirjastojärjestelmän 'Listaus luettelointivirhetyypeistä' -raportin avulla
- Melindan kirjastojärjestelmän tietuetarkistimen tuottamat virheraportit:
  - jos liittyvän kirjaston vanhoja tietueita tuodaan Melindaan, niin tietueiden virheitä voidaan tutkia myös koeharavoinneista saatavien virheraporttien avulla

Periaatteena dataan tehtävissä korjauksissa on se, että korjauksia tehdään tärkeysjärjestyksessä sen verran kuin mahdollista. Tavoitteena on varmistaa, että Melindaan vietävät tietueet löytävät vastintietueensa (tuplatietueiden välttäminen) ja että tietueet ovat löydettävissä (hakuelementit ovat kunnossa). Näistä joitain esimerkkejä löytyy kohdasta [Liittymisen edellytyksiä](#). Kosmeettista haittaa aiheuttavat virheet ovat toissijaisia, mutta nekin on toki hyvä korjata siinä määrin kuin resurssit antavat myöten.

Miten siivota?

Tietokannan siivous on iteratiivinen prosessi. Työlle on syytä varata reilusti aikaa ja se kannattaa aloittaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Korjauksia voidaan tehdä sekä joukkomuutoksinkin että käsin. PIKI-kannassa massakorjauksia tehtiin Aurora-kirjastojärjestelmän joukkomuutostyökalulla sekä ISBD/RDA-konversion korjausten yhteydessä. Systemaattisia virheitä voidaan korjata myös järjestelmätoimittajalta tilatuilla ajoilla.

Aineistonsiirron katselmointivaiheessa tietueille ajetaan monenlaisia tarkistuksia, joiden tuottamat virhelistaukset auttavat korjaustyössä. Lisäksi osa systemaattisista virheistä voidaan korjata Kansalliskirjaston työkaluilla Melindaan tuotaville tietuille ilman, että muutoksia tehdään paikalliskantaan.

Kuka siivoaa?

PIKI-kimpassa siivoustyö organisoitiin Melinda-projektin aloituspalaverissa. Virhelistauksia jaeltiin kaikkien kimpan kuntien kuvailijoille Google Drive -palvelussa; myös tehdyt korjaukset kuitattiin samaan dokumenttiin.

Listaus PIKI-kimpan tekemistä siivoustoimenpiteistä.

PIKI-tietokannan korjauksia

1) Kiinteämittaisten kenttien sisältö, kuten julkaisuvuodet 008-kentässä: puuttuuko vuosia tai onko mukana selkeästi vääriä arvoja?

- nämä saatiin jo Mace Ojalan "siivouslistoista" ([Piki-tietokannan siivousmenetelmät](#)), Melinda-projektin tuloksena Kansalliskirjastolta ja sitten vielä Auran 'Listaus luettelointivirhetyypeistä'-raportistakin.
- ei ole ehditty korjata systemaattisesti juurikaan, lukuunottamatta **008[07-10]**
- julkaisuvuosikorjaus mp **008[07-10]**, jos merkkipaikalla oli "uuuu", mutta julkaisuvuosi oli **260\$c**-kentässä tai muualla, tilattiin Axiellilta.
- Melinda-loadissa fikseri, jonka avulla voidaan korjata **008** ja **007**-kenttien mittavirheitä

2) Tuplatietueiden siivoaminen

- jaettiin kuntien kesken Google Drivessä listana
- vain ISBN-numeron perusteella löydetty tupat
- vanhat tietueet, joilla ei ISBN-numeroa, korjattu, kun törmätty tupliin (näitä on paljon ja triploja ...)
- jos teoksen tietue löytyy myös Melindasta, otetaan sieltä Melinda-tunnus 035-kentästä omalle tietueelle ja yhdistellen tietueet korjataan Melinda-vaatimusten mukaiseksi (voi korjata omaa tietuetta, eikä Melinda virheitä tarvitse toistaa)
- Melindan tuplista voi ilmoittaa Melinda-postiin (melinda-posti(at)helsinki.fi)

3) Tunnisteiden ja pääkirjauskenttien korjaaminen

- tekeillä, tunnisteiden korjausta ei ole tehty lainkaan

4) Merkitö tarkistukset

- suuraakkosin kirjoitetut tietueet menevät Melindaan, koska korjausajoa ei voi tehdä mekaanisesti.
- sellaisen korjausohjelman tekeminen, joka osaisi ottaa huomioon erisnimet ja tarkoituksella suuraakkosin kirjoitetut sanat, on lähes mahdotonta.
- Melinda-loadissa on ohjelma, joka muuttaa **008[35-37]** ja **041**-kentän suuraakkosin kirjoitetut kirjaimet pieniksi
- koelodeissa tarkastetaan, miten eri kielten aksentti-, diakriittiset yms. merkit ja kirjaimistot säilyvät

5) Osakohde- ja emotietueiden väliset linkitykset: erityisesti emoon kiinnittymättömien "orpopoikasten" kartoittaminen

- orpopoikaset ajettiin pois Axiellin toimesta ajolla, näille ei siis ollut emoa lainkaan
- ohjelmavirheen vuoksi emostaan irronneet osakohdet on Axiellin toimesta saateltu emon hoiviin

6) Puuttuuko pakollisia kenttiä? Esimerkiksi 245, 300, 336/337 (ISBD-säännösten mukaan)

- puuttuu, etenkin 300-kenttiä
- **300**-kenttä on Melinda-kuvailussa pakollinen, mutta ei ISBD-kuvailussa, joten emme ole suuria rikollisia
- **300**-kentän puuttumista ei ole validoitu ohjelmaan
- **336/337**-kenttiin on validointi, jos 000 mp 18 = i > po. 336/337; nyt ei enää voi tallentaa tietuetta, jos ko. kentät puuttuvat
- tulevat Auran virheraporttiin ja päästään korjaamaan sen avulla

7) Onko mukana tyhjiä (osa)kenttiä?

- varmasti on – puhumattakaan sellaisista osakentistä, joita ei saisi toistaa mutta on toistettu

8) Tulisiko joitain aineistoja poistaa?

- olemme kehottaneet poistamaan systemaattisesti SUURAakkosin luetteloituja teoksia, kasettiaänitteitä ja videoita, sillä ne ovat useimmiten vanhoja, puutteellisesti ja vanhojen kuvailusääntöjen mukaan kuvailtuja.

9) Onko tietokannassa systemaattisia virheitä, jotka voidaan korjata massa-ajoilla?

- on, mutta sitten on sellaisia tapauksia, joissa massa-ajojen sääntöjen rakentaminen on "korkempaa matematiikkaa", osa joudutaan korjaamaan käsin

10) Suuraakkoselliset tietueet

- lista saatu (69 000 tietuetta), mutta sen käsittely oli hankalaa. Teimme näin:
- pyysimme eri osastoja, yksiköitä ja PIKI-kirjastoja seulomaan kokoelmiaan eri rajauksin > siellä tarkastettiin omat täpärnneet SUURAAKKOSELLISET > poistettiin "hyllynlämmittäjät", niteettömät tietueet ja vain tärkeät jätettiin kokoelmiin.
- PIKI-kuntien oli määrä korjata myös tietueita: siinä kirjastossa, jossa päätettiin säilyttää "SUURAAKKOSELLISEN" tietueen nide, luetteloiitiin tietuen uusien sääntöjen mukaiseksi vaikka muillakin olisi ollut niteitä tietueella.
- Tampereella eri yksiköt / osastot ilmoittivat, mitä luokat on käyty läpi, poistettu tarpeettomat niteet ja niteettömät tietueet > me sitten luetteloiimme säilytettävät tietueet uudestaan, tarvittaessa teokset haettiin osastolle tutkittaviksi (hidasta, sillä samalla yhdistellään tuplat, selvitetään, mitä tietueita voidaan yhdistää, haetaan mahdolliset Melinda-ID:t > pahasti kesken)
- korjaustyötä pitää jatkaa sitten, kun ollaan jo Melindassa.

11) Pääkirjausten kontrolli: puuttuuko tietueelta pääkirjaus tai onko pääkirjauksia useampia

- uudella Auran raporttityökalulla onnistuu etsintä ja korjaus

12) Missing title 245a kentässä

- korjattu: haettiin tietueet, tarkastettiin, mikä pitäisi olla päänimeke ja korjattiin tai poistettiin koko osakohde / tietue

13) Yleismääreet kentässä 245h: virheelliset muodot

- korjattu heti MARC 21 -konversion jälkeen virheelliset muodot kuten [ATK-aineisto] > [Elektroninen aineisto] tai [Kävelysauvat] > [Esine]
- ISBD-konversion yhteydessä poistettu kaikki 245\$h-kentät
- ISBD-konversiossa ei välttämättä tarvita 245\$h-kentää

14) Virheelliset asiasanat (verrataan YSA, MUSA ja Kaunokki)

- Listat ovat Google Drivessä ja ne on jaettu koko PIKille, korjaustyö kesken

15) Poistettavia kenttiä: 020c hintatiedot, ISBN-numeron lopussa kaarisulkeissa olevat tekstit

- Melinda-loadissa korjataan Melindaan: "hintatiedon poisto (020c)", mutta ne jäävät siis yhä PIKI-tietokantaan
- 020\$c-kentän poisto onnistuu myös Auran joukkomuutostyökalulla, mutta työläs

16) Musiikin osakohteet: FINMARCin kaksitasoisesta luetteloinnista johtuvia virheitä: **773**-julkaisukentässä tuplaosakenttiä

- ostettiin korjausajo Axiellilta ylimääräisen 773\$d-kentän poistamiseksi
- oli myös **773\$m**-osakenttiä tuplana, korjattiin käsin Auran raportti- ja joukkomuutostyökalulla

17) Turhat 852-kentän toistumat

- tätä ei ole tehty systemaattisesti, kun tuplaan törmätään, se / ne poistetaan
- virheelliset 852-kentät ovat nyt Raporttityökalulla löydettävissä ja korjattavissa
- suodattettiin omat 852-kentät pois Melindasta, joten ei kiire korjattava

18) Virheellinen kielikoodi non, muutetaan non -> zxx "ei kielellistä sisältöä"

- tehty korjausajo Auran "Luettelointitietojen joukkomuutos" -työkalulla

19) Suuraakkoselliset kielikoodit

- Nämä ovat vielä korjaamatta, mutta Melinda-loadia varten Kansalliskirjasto on tehnyt "fikserin", jossa korjataan nämä koodit "pienaakkoselliksi": s. fikseri "maa- ja kielikoodit pienaakkosiksi kentissä **008** ja **041**"

20) Funktiotermien virheellisyydet korjattava ennen kuin termit voidaan avata

- listaus näistä on tehty, mutta korjausta ei ole tehty
- Melinda-loadissa on funktiotermien aukikirjoitus sis. välimerkit

21) Niteettömät tietueet

- tietokannassa on normaaleja, keskeneräisiä, ehdotuksia, ennakkotietueita, onko ensin ajettava nollatietueiden poistoajo, mikä olisi sääli, koska vain BTJ:n ennakkotietueissa on BTJ:n linkit

- ei tarvitse ajaa, sillä ne eivät mene Melindaan ; periaatteessa saavat mennä, sillä Melindassa halutaan olevan myös sellaiset tietueet, joita ei ole enää missään
- Aurorassa voi hakea niteettömät tietueet; ei haluta mekaanista poistoajoa, vaan harkiten poistetaan tietueet
- säilytetään esim. lehti- ja kirjaemot, joilla hyvin luetteloidut osakohteet (virtuaaliniteet), hankinnassa olevat, sellaiset, joista on päätetty, että ei hankita (huomautus 591-kentässä)
- Kirjaväilytyksen ja BTJ:n ennakkotietueet:
  - näitä saa olla tietokannassa
  - ennakkotietueita ei viedä Melindaan vaan tietueet tallennetaan Melindaan vasta sitten, kun kuvailu tehdään
- tulossa Arvo 2.0-palvelu > mahdollisesti ei synny ennakkotietuesatseja.
- jos ennakkotietueelle otetaan niteitä, niin teoksen saapuessa kirjastoon on tietue täydennettävä Melinda-tasoiseksi ja tarkastettava pää- alanimekkeet, hakutiedot (auktorisoidut nimimuodot ja asiasanat), sivumäärät jne.
  - niteettömät tietueet jäävät pois Melindasta

Kansalliskirjaston "fiksereitä" tietueiden siirrossa:

1. vääränmittaiset **008**-kentät, tämä poimii myös vuositietoja 260:sta, jos löytyy
2. vääränmittaiset **007**-kentät
3. pelkkiä sidosasutietoja sisältävät 020:t (siirtää sidosasutiedot **563**-kenttään)
4. **020** (ja **024**, **028**) -kenttien sidosasuja muiden lisätietojen siirto q-osakenttään
5. funktiotermin aukikirjoitus sis. välimerkit
6. maaja kielikoodit pienaakkosiksi kentissä **008** ja **041**
7. alaviivat ^:ksi kiinteämittaisissa kentissä
8. hintatiedon poisto (**020c**)
9. BTJ-linkkien poisto
10. kansikuva/kuvaus-tiedon poisto kentistä **856** ja **871**
11. tietueiden poisto eeppisen pitkällä **852**-rajauslistalla
12. Ainakin **240** -> **130** voidaan varmaan rakentaa vielä myös

Melindasta pois jätettävä aineisto

- paikalliskäyttöiset esineet
- jotkin kokoelmat kuten kotiseutu- ja erityiskokoelmat, koulukirjastokokoelmat jne.
- millä periaatteilla suodattaminen on tällä hetkellä mahdollista?
  - Auroran hierarkian kolme ylintä tasoa (kirjasto, yksikkö, osasto) voidaan suodattaa haravointirajapinnasta
  - aineistolaji: esineet
  - tietueiden ID-tunnusten avulla
  - sovituksen kentän tietty sisältö kuten esimerkiksi: **590** LP-levyt

Melinda-käyttöönottoprojekti

Projektin kesto riippuu siitä, millaisella liittymismallilla päätetään lähteä mukaan yhteistyöhön: tuodaanko koko tietokanta Melindaan (Iso räätäli), vain osia paikalliskannasta (Pikku räätäli) vai tullaanko mukaan ainoastaan uudella aineistolla (Kevyt malli).

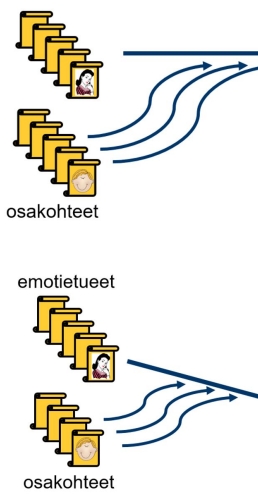
Iso räätäli -liittymismalli Aurora-kirjastoilla kestää yleensä runsaan vuoden, kevyt liittymismalli vajaan vuoden. Projektin pituuteen vaikuttavat tietokantaan tehtävät korjaukset, konversiot ja muut esityöt. MikroMarc-kirjastojärjestelmään ei ole vielä rakennettu integraatiota Melindaa varten, selvittelytyöt aloitetaan lähivuosina.

Projektiryhmään kuuluu edustajat seuraavista ryhmistä:

- kirjastosta esimerkiksi kuvailun asiantuntijat, kirjastojärjestelmän pääkäyttäjät, verkkopäällikkö, noin 3-5 henkilöä
- kirjastojärjestelmän toimittajan edustus, kuten esimerkiksi Axiellin edustajat
- Kansalliskirjaston edustajina koordinaattori, tekniset asiantuntijat ja kehittäispäällikkö

Sivun sisältö

- Liittymisprosessi
  - Osapuolet
  - Valmistautuminen
    - I
    - St
    - Ys
    - Po
    - Tie
  - Melinda-käyttöönottoprojekti

Tietueiden siirto Melinda-tietokantaan. Ote Henri Mäkilän esityksestä